

Igor Deraj

Antisthenove zlomky

Фрагменты Антисфена

Andrej Kalaš, Vladislav Suvák, *Antisthenis Fragmenta/Antisthenove zlomky*,
Vydavateľstvo Univerzity Komenského, Bratislava 2013, ss. 542

Vydavateľstvo Univerzity Komenského vydalo v roku 2013 v náklade 100 výtlačkov knihu *Antisthenis Fragmenta/Antisthenove zlomky*. Publikácia sprístupňuje všetky zachované pramene týkajúce sa Antisthenovho myslenia a mapuje všetky dôležité interpretácie a komentáre k Antisthenovým zlomkom, ktoré vyšli za posledných 150 rokov a priniesli zásadnú zmenu v prístupe k Antisthenovmu mysleniu. Kniha prináša v podaní Andreja Kalaša slovenský preklad edície gréckeho a latinského textu podľa Giannantonioho vydania (*Socratis et Socraticorum Reliquiae*, zv. II, s. 137–181: V A. – Antisthenes Atheniensis = V A. – Antisthenés Aténsky) s prihliadnutím na kritické vydania anticých diel, primárne na Marcovichovo vydanie Diogena Laertskeho (*Vitae philosophorum*). Túto edíciu spolu s komentárom zlomkov a úvodnou štúdiou *Antisthenés alebo stručný sprievodca životom a dielom sókratovca Antisthena* (s. 9–27) načrtávajúcou miesto a význam Antisthena

v rámci sókratovskej tradície myslenia pripravil Vladislav Suvák. Materiál dopĺňajú aj fotografie starovekých diel prevzaté z voľne dostupného serveru *Wikimedia Commons*, z archívu Fratelli Alinari a súkromného archívu Fausta Zeviho, čo spríjemňuje čitateľský zážitok aj po estetickej stránke.

Autori sa zmieňujú, že ich cieľom bolo zostaviť prvý slovenský preklad *Zlomkov*, doplnený o najdôležitejšie komentáre a interpretácie Antisthena od 19. storočia až po súčasnosť (s. 7). Do spoločnej práce na Antisthenových zlomkoch sa pustili už v roku 2007. Publikácia *Antisthenis Fragmenta/Antisthenove zlomky* nadväzuje na prvú spoločnú knihu Andreja Kalaša a Vladislava Suváka na túto tému (*Antisthenés*, Bratislava 2010). V porovnaní s týmto dielom bol však rozsah ich prvej knihy o Antisthenovi limitovanejší a komentáre sa sústredili prvorado na hlavné interpretačné línie. O tom, že predkladaná kniha kriticky recipuje aj alternatívne interpretačné prúdy, najlepšie svedčí v porovnaní s prvou publikáciou približne troj-

násobný rozsah komentárov *Antisthenis Fragmenta/Antisthenove zlomky*. Andrej Kalaš tiež oproti prvej verzii mierne upravil preklad niektorých zlomkov a predkladaná publikácia bola obohatená o niektoré ďalšie pôvodné grécke a latinské zlomky opierajúce sa o Giannantonioho edíciu, ako aj ďalšie kritické vydania antic- kých diel. Na prínos tejto publikácie ako z filologickej, tak aj dejinno- filozofickej perspektívy poukazujú i autori sami upozornením, že Anti- sthenove zlomky boli doteraz prelo- žené len do štyroch svetových jazykov (nemčiny, ruštiny, modernej gréčtiny a francúzštiny), pričom žiadna zo zbierok nebola kompletná (s. 7). Preklad Andreja Kalaša je teda v po- radí len šiestym prekladom Antisthe- nových zlomkov do moderného ja- zyka a zároveň prvým kompletným prekladom zlomkov uvedených v Giannantonioho vydaní. Na ďalšom komentovanom preklade zlomkov do španielčiny intenzívne pracuje argen- tínska filologička Claudia Mársico. Dielo by mohlo byť publikované v dohľadnej dobe vo viacerých zväzkoch pod názvom *Los filósofos socráticos, Testimonios y fragmentos* pravdepodobne vo vydavateľstve Losada. S touto autorkou Vladislav Suvák spolupracuje aj v rámci grantového projektu Agentúry na podporu výskumu a vývoja (APVV) *Starosť o seba: Antické problemati- zácie života a súčasné myslenie*¹.

V súčasnosti pripravuje tiež skupina britských filológov vydanie anglic- kého prekladu všetkých Giann- antonioho zväzkov *Socratis et Socrati- corum Reliquiae*.

Giannantonioho vydanie Antisthe- nových zlomkov, z ktorého predkla- daná publikácia vychádza, obsahuje spolu s *Appendixom I.* 208 zlomkov. Dva z nich nie sú vlastne ani zlom- kami, ale dokonca súvislými spismi zaznamenávajúcimi dve Antisthenove sókratovské reči *Aíās alebo Aiantova reč* (Αἰᾶς ἢ Αἰᾶντος λόγος) [= *SSR VA 53*] a *Odysseus alebo o Odysseovi* (Ὀδυσσεὺς ἢ περὶ Ὀδυσσεῶς) [= *SSR VA 54*]. V publikácii *Antisthenis Fragmenta/Antisthenove zlomky* rozši- rujú Andrej Kalaš a Vladislav Suvák (s. 497–498) Giannantonioho vydanie o *Appendix II.* obsahujúci zlomok 176 Caizzi (= zl. 145 Paquet). Pre čita- tel'ov z českého a slovenského jazyko- vého prostredia môže predkladaná kniha predstavovať veľmi cenný a do- posiaľ chýbajúci študijný a záujmový materiál. Napriek útržkovitosti a neúplnosti zachovaných zlomkov a na nich nadväzujúcich antic- kých i neskorších diskusií sa totiž možno domnievať, že Antisthenés nemusel byť v kontexte svojej doby o nič menej vplyvným mysliteľom než Platón či Aristotelés. Veď aj v dvoch vyššie spomínaných sókratovských rečiach zasahuje Antisthenovo mysle- nie hneď do niekoľkých rôznych ob- lastí praxe. Argumentácia oboch reč- níkov, v ktorej sa objavujú gorgiovské a prodikovské motívy, by nemusela predstavovať iba vzory pre neskoršiu prax súdneho rečníctva. Spracovanie

¹ Pozri webovú stránku projektu (APVV) *Starosť o seba: Antické problemati- zácie života a súčasné myslenie*: <http://ff.unipo.sk/sos>

homérskeho motívu a literárnych postáv Aianta a Odyssea je tiež veľmi originálne.

Nakoľko sa Antisthenés napriek spoločnému predpokladu pojmu vedenia (ἐπιστήμη) rozchádzal s Platónom v niektorých dôležitých názoroch ohľadom povahy reči, pre študentov dejín filozofie by *Antisthenis Fragmenta/Antisthenove zlomky* mohli v súvislosti s tzv. „sofistikou“ priniesť podnety otvárajúce novú perspektívu pre skúmanie tohto „rôznorodého“ hnutia. Epiktétov zlomok zmieňujúci sa o Antisthenovom „skúmaní mien“ [= SSR VA 160] tiež vzhľadom na neodlučiteľnosť „ontologickej“, „etickej“ a „dialektickej“ stránky chápania reči v Antisthenovom myslení naznačuje, že Antisthenés mohol byť, podobne ako sofista Prodikos, presvedčený o potrebnosti správneho používania jazyka pre správne konanie. Iné zlomky, niekedy označované ako „logické“ a objavujúce sa prevažne v kontexte peripatetických diskusií

Aristotela a jeho komentátorov [napr. SSR VA 150; SSR VA 152; SSR VA 153 a ďalšie], sa týkajú okrem iného „nemožnosti protirečiť“ či „nemožnosti predikácie“ a mohli by zasa zaujať študentov systematickej filozofie. Pre čitateľov, ktorí sa zaoberajú vzťahom sókratovca Antisthena a kynizmu, budú zasa určite zaujímavé zlomky zmieňujúce sa o Antisthenovom chápaní zdatnosti (ἀρετή) [napr. SSR VA 134], sebestačnosti (αὐτάρκεια) [napr. SSR VA 171] či iných dôležitých etických súčastí Antisthenovho myslenia. Možno sa teda domnievať, že si *Antisthenis Fragmenta/Antisthenove zlomky* rýchlo nájdu svoju čitateľskú obec najskôr medzi sókratovskými bádateľmi a neskôr možno aj medzi širšou verejnosťou, napr. v prostredí literárnej vedy, kde náročnosť žánru odborného komentára nepredstavuje pre čitateľa odradzujúcu a neprekonateľnú priepasť.